

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/47/220-223>

Tamara Qarayeva
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
magistrant
<https://orcid.org/0009-0008-3405-6463>
tamara.qaraeva@gmail.com

Xarici dillərin öyrənilməsində mobil tətbiqlərin rolu

Xülasə

Müasir dövrdə texnologiyanın sürətli inkişafı dil öyrənmə prosesinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmişdir. Xüsusilə mobil tətbiqlər, xarici dil öyrənənlər üçün əlçatan, interaktiv və fərdiləşdirilmiş öyrənmə imkanları təqdim etməklə dil tədrisində yeni bir era başlatmışdır. Bu məqalə, xarici dillərin öyrənilməsində müxtəlif növ mobil tətbiqlərin rolunu elmi əsaslarla təhlil etməyi hədəfləyir. Məqalədə dil öyrənmə tətbiqlərinin təsnifatı aparılıb, onların müxtəlif yaş kateqoriyalarında istifadəsi və təqdim etdiyi faydalar ətrafı şəkildə araşdırılıb. Tədqiqat, lüğət öyrənmə, qrammatika təkmilləşdirmə, tələffüzün inkişafı, dinləmə və danışma bacarıqlarının formalaşdırılması kimi müxtəlif dil bacarıqlarına yönəlmiş tətbiqlərin pedaqoji potensialını qiymətləndirir.

Açar sözlər: xarici dil öyrənməsi, dil tətbiqləri, Duolingo, Busuu, mobil təhsil

Tamara Garayeva
Azerbaijan State Pedagogical University
Master student
<https://orcid.org/0009-0008-3405-6463>
tamara.qaraeva@gmail.com

The Role of Mobile Applications in Learning Foreign Languages

Abstract

In the modern era, the rapid advancement of technology has had a significant impact on the language-learning process. In particular, mobile applications have ushered in a new era of language instruction by offering foreign language learners accessible, interactive, and personalized learning opportunities. This article aims to scientifically analyze the role of various types of mobile applications in foreign language acquisition. The paper classifies language-learning apps, examines their use across different age categories, and explores the benefits they offer in detail. The study evaluates the pedagogical potential of applications targeting various language skills—vocabulary acquisition, grammar improvement, pronunciation development, listening, and speaking.

Keywords: foreign language learning, language applications, Duolingo, Busuu, mobile education

Giriş

Xarici dil bilikləri əldə etmək, təkcə kommunikasiya üçün yeni qapılar açmaqla kifayətlənmir, həm də insanın düşüncə tərzini dərinləşdirir və beyindəki sinir hüceyrələri arasında yeni, mürəkkəb əlaqələrin yaranmasına səbəb olur (Cambridge University Press & Assessment, 2022). Aparılan müxtəlif elmi tədqiqatlar, çoxdilli şəxslərin diqqətini daha effektiv şəkildə cəmləşdirmək, yaddaş funksiyalarını gücləndirmək və mürəkkəb problemlərin həlli bacarıqlarını əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq kimi üstünlüklərə sahib olduğunu göstərmişdir (Dörnyei, 2005). Bu, beynin idrak funksiyalarının inkişafı üçün əlavə bir stimula yaradır. Uşaqlıq və yeniyetməlik dövründə ikinci bir dilin mənimsənilməsi gələcəkdə yeni dilləri öyrənmə qabiliyyətini xeyli asanlaşdırır və dil bacarıqlarının uzunmüddətli və möhkəm şəkildə formalaşmasına mühüm töhfə verir (Doron, Dabbagh, 2017). Eyni zamanda, müasir qloballaşan dünyada xarici dil bilikləri, fərdlərə beynəlxalq əmək bazarında əhəmiyyətli rəqabət üstünlüyü qazandırır. Beynəlxalq əlaqələrin genişlənməsi və xarici ölkələrdə iş imkanlarının artması, çoxdilli şəxslər üçün daha geniş perspektivlər açır (Godwin-

Jones, 2017). Məsələn, mövcud mənbələr təsdiq edir ki, dünyanın bir çox aparıcı beynəlxalq şirkətləri, işə qəbul prosesində namizədlərdən ən azı bir xarici dili sərbəst şəkildə bilmələrini tələb edir. *Bu, xüsusilə beynəlxalq layihələrdə və komandalarda işləmək üçün vacib bir şərtə çevrilmişdir.* Bundan əlavə, xarici ölkələrə edilən səyahətlər zamanı yerli dili ilkin səviyyədə olsa belə başa düşmək, əcnəbilərə yerli əhali tərəfindən daha çox hörmət qazanmağa və ölkənin mədəniyyəti ilə daha dərin və səmimi şəkildə tanış olmağa şərait yaradır.

Tədqiqat

Dil öyrənmənin ənənəvi metodları uzun illər boyu əsasən ənənəvi sinif mühiti və çap olunmuş dərsliklər üzərində qurulmuşdur. Məsələn, bir çox təhsil müəssisəsində sinif daxilində müəllimin dominant rolu ilə qrammatika təliminə üstünlük verilir (Bachore, 2015). Qrammatika-tərcümə metodu, audio-linqvistik üsul və təlim-təcrübə üsulları kimi yanaşmalar, keçmişdə dil öyrənmə prosesini təşkil etmək üçün geniş istifadə edilmişdir. Bu metodlar şagirdləri müxtəlif vizual, audio və mətn əsaslı tapşırıqlarla məşğul etsə də, çox vaxt real ünsiyyət bacarıqlarını effektiv şəkildə inkişaf etdirməyə yetərli olmamışdır (Essafi, Belfakir, Moubtassime, 2024). *Bu metodlar, dilin kommunikativ funksiyasından daha çox, onun struktur və qaydalarına fokuslanmışdır.* Son onilliklərdə texnologiyanın sürətli inkişafı təhsil metodlarında da əhəmiyyətli dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Onlayn təhsil resursları, virtual siniflər və interaktiv video dərsliklər dil öyrənmə prosesini daha dinamik və cəlbedici etmişdir (Stockwell, 2013). Xüsusilə MALL (Mobile-Assisted Language Learning) konsepsiyası, mobil qurğular (smartfonlar və planşetlər) vasitəsilə dil öyrənmənin yeni imkanlarını yaratmışdır. MALL tətbiqləri, tələbələrə istədikləri vaxtda və yerdə öyrənilən məzmunu fərdi şəkildə daxil olmaq imkanı təqdim edir (White, 2024). MALL-ın əsas üstünlükləri arasında tədris materiallarına dərhal çıxış imkanı, istənilən məkanda təcrübə aparmaq imkanı və fərdiləşdirilmiş öyrənmə planlarının yaradılması vardır (Mihaylova, Gorin, Reber, Rothen, 2022). Mobil tətbiqlər vasitəsilə dil öyrənmə, ənənəvi dərslərindən kənarda da davam edir və tələbələr kiçik həcmli tədris seqmentləri ("bite-size learning") ilə məşğul olmaqla yeni lüğət vahidlərini və qrammatik strukturları daha asan mənimsəyə bilirlər (Essafi, Belfakir, Moubtassime, 2024). Beləliklə, ənənəvi və müasir təlim metodlarının integrasiyası, dil təhsilini daha effektiv və şagirdlərin müxtəlif öyrənmə tərzlərinə uyğun hala gətirmək üçün mühüm bir tendensiyaadır. *Bu integrasiya, dil öyrənmə prosesini daha zəngin və səmərəli edir.*

Xarici dil öyrənmə tətbiqlərinin müqayisəsi: üstünlük və məhdudiyyətlər: Müasir xarici dil öyrənmə ekosistemində mühüm yer tutan Duolingo, Busuu, Babbel və Memrise kimi tətbiqlər, istifadəçilərə unikal öyrənmə təcrübələri təqdim edir. Lakin hər bir platformanın özünəməxsus üstünlük və məhdudiyyətləri mövcuddur.

Duolingo: 2011-ci ildə təqdim edilmiş Duolingo, ödənişsiz mobil və veb platforma olaraq, istifadəçilərə 40-dan artıq dil üzrə təlim imkanı təqdim edir (Doron, Dabbagh, 2017). Onun ödənişsiz olması və geniş dil seçimi ilə əhəmiyyətli bir istifadəçi kütləsi toplamışdır. Tətbiqin oyunlaşdırılmış təlim metodu və müntəzəm lüğət təkrarları, başlanğıc səviyyədə leksika və qrammatikanın mənimsənilməsində effektivdir (Pennycook, 2024). Tətbiqin tətbiq etdiyi "gamifikasiya" mexanizmləri (gündəlik öyrənmə hədəfləri, xal sistemi, rəqabət elementləri) istifadəçilərin öyrənməyə olan daxili motivasiyasını artırmaqda mühüm rol oynayır (Alviana, Suwandi, Setyorini, 2024). Lakin, mürəkkəb qrammatik izahatların və dərin danışq praktikasının məhdudluğu, eləcə də bəzi təlim modullarındakı qeyri-məntiqi cümlələr və danışq tanıma alqoritmindəki potensial səhvlər onun əsas çatışmazlıqları kimi qeyd edilə bilər. Beləliklə, Duolingo əsasən ilkin səviyyə tələbələri üçün dəyərli bir resurs olsa da, orta və yüksək səviyyəli öyrənmə məqsədləri üçün kifayətli deyil (Doron, Dabbagh, 2017).

Busuu, fərdi tədris planları və cəmiyyət dəstəyi ilə fərqlənir. Hər bir dil bacarığı üzrə həftəlik tədris planı təqdim etməsi və istifadəçilərin yazılı məşqlərinin ana dili daşıyıcıları tərəfindən korreksiya edilməsi, xüsusilə yazı bacarıqlarının inkişafına töhfə verir. Bu model çərçivəsində dil öyrənənlər, həmin dillərin ana dili daşıyıcısı olan digər istifadəçilərlə "busuu-talk" adlı xüsusi çat funksiyası vasitəsilə birbaşa ünsiyyət qura bilər, həmçinin yazılı və səsli məşqlərini cəmiyyət üzvlərinə göndərərək onların düzgünlüyünü yoxlatdırabilirlər (Vesselinov, Grego, 2016). Bununla belə, tam ödənişsiz versiyada məzmunun məhdudluğu və bəzi istifadəçilərin çoxsaylı yazılı məşqləri danışq təcrübəsinin azlığı kimi qəbul etməsi onun mənfi cəhətidir. Busuu əsasən başlanğıc-orta səviyyələrə fokuslanır (Kazu, Kuvvetli, 2024).

Babbel, pullu bir platforma olaraq, peşəkar müəlliflər tərəfindən hazırlanmış strukturlaşdırılmış dərsləri və əhatəli danışq praktikasını ön plana çıxarır. Tədqiqatlar, Babbel-in qrammatika, leksika və danışq bacarıqlarının inkişafında əhəmiyyətli təsirə malik olduğunu sübut edir (Thornton, Houser, 2005). Lakin, yalnız ödənişli üzvlükdə əlçatan olması, digər dillərə nisbətən daha az dəstək təklif etməsi və istifadəçilərdən daha çox müstəqillik tələb etməsi onun dezavantajlarıdır. Babbel daha çox akademik yönümlü, strukturlaşdırılmış dil öyrənmə yanaşması təqdim edir (Essafi, Belfakir, Moubtassime, 2024).

Memrise, əsas diqqəti lüğətin yadda saxlanmasına yönəlmişdir. Flashcard və "mem" texnologiyalarından istifadə edərək sözləri vizual və assosiativ bağlarla yadda saxlamağa kömək edir. Geniş dil və mövzu seçimi, həm ödənişli, həm də ödənişsiz kurslar təklif etməsi və oflayn rejimdə işləyə bilməsi onun üstünlükləridir. Bununla belə, əsasən leksikaya fokuslanması və qrammatika izahatlarının azlığı onun çatışmazlıqlarıdır. Yeni başlayanlar üçün səviyyə təyin etmə imtahanının olmaması da bəzi istifadəçilər üçün çətinlik yarada bilər (Kukulska-Hulme, 2009).

Beləliklə, hər bir tətbiq dil öyrənmənin müxtəlif aspektlərinə və istifadəçilərin fərqli ehtiyaclarına cavab verir. İdeal yanaşma, fərdi öyrənmə məqsədlərinə və tərzinə uyğun olaraq bu tətbiqlərin kombinasiyasından istifadə etmək ola bilər.

Müxtəlif yaş qrupları üçün xarici dil öyrənmə tətbiqlərinin uyğunluğu: Xarici dil öyrənmə tətbiqlərinin müxtəlif yaş qrupları üçün effektivliyi və uyğunluğu əhəmiyyətli dərəcədə dəyişə bilər. Kiçik yaşlı uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş tətbiqlərdə, öyrənmə prosesini cəlbədicə edən zəngin oyun elementləri və rəngarəng interfeyslər önəmlidir. Məsələn, 2-8 yaş aralığındakı uşaqlar üçün hazırlanmış "Gus on the Go" seriyası, sadə oyunlar və hekayələr vasitəsilə təxminən 30 dil üzrə təlim təqdim edir (Kukulska-Hulme, 2009). PBS Kids və BBC Bitesize kimi ödənişsiz resurslar da erkən yaşda dil təhsilini dəstəkləyən oyunlar təqdim edir. Duolingo-nun xüsusi uşaq versiyası olmasa da, onun açıq dərslər ssenariləri və sadələşdirilmiş təlim modulları 10 yaşdan yuxarı məktəb şagirdləri üçün uyğun ola bilər, çünki bu dərslər gündəlik istifadə olunan praktik söz və ifadələrin mənimsənilməsinə fokuslanır (Doron, Dabbagh, 2017).

Yeniyyətlər üçün Duolingo, Memrise və Babbel kimi tətbiqlər daha çox maraq doğura bilər. Bu platformalar, interaktiv testlər və lüğət oyunları vasitəsilə oxu və dinləmə bacarıqlarının inkişafını dəstəkləyir. Duolingo və Busuu kimi tətbiqlərin istifadəçi dostu interfeysi və oyunlaşdırma elementləri, smartfonlardan aktiv şəkildə istifadə edən bu yaş qrupunun motivasiyasını yüksək səviyyədə saxlamağa kömək edir. Böyüklər isə dil öyrənmədə daha strukturlaşdırılmış yanaşma və dərin izahatlar gözləyə bilərlər. Babbel və Rosetta Stone kimi tətbiqlər, qrammatikanın ətraflı tədrisi və strukturlaşdırılmış kursları ilə böyüklər üçün daha uyğun seçim ola bilər. Əlavə olaraq, İtaliya kimi müxtəlif dillərdə danışq dərsləri təklif edən platformalar da yetkin öyrənənlər üçün dəyərli resurslardır (Thornton, 2017).

Beləliklə, uşaqlar üçün daha çox oyun və animasiya elementləri olan tətbiqlər ("Gus on the Go", MindSnacks), yeniyyətlər üçün interaktiv və vizual cəhətdən cəlbədicə platformalar (Duolingo, Memrise), böyüklər üçün isə kompleks kurslar və müəllim dəstəyi təklif edən tətbiqlər (Busuu, Babbel, Rosetta Stone) tövsiyə olunur. Bütün yaş qrupları üçün ortaq tələb, tətbiqin istifadəçinin fərdi ehtiyaclarına uyğunlaşdırıla bilməsidir: uşaqlar üçün sadə təlimatlar və rəqəmsallaşdırılmış oyunlar, böyüklər üçün isə daha konkret qrammatik izahatlar.

Nəticə

Ümumilikdə, xarici dil öyrənməyə həsr olunmuş mobil tətbiqlər müasir dil təhsilinin əhəmiyyətli bir tərkib hissəsi hesab edilə bilər. Tədqiqatlar göstərir ki, bu tətbiqlərin ənənəvi tədris metodları ilə birlikdə istifadəsi, dil biliklərinin inkişafını əhəmiyyətli dərəcədə sürətləndirir. Tətbiqlərin cəlbədicə oyun mexanizmləri, istənilən yerdə öyrənmə imkanı və fərdi öyrənmə sürətinə uyğunlaşma potensialı, öyrənənlərin motivasiyasını artırmaqda mühüm rol oynayır. Eyni zamanda, tətbiqlər lüğət ehtiyatının artırılması və qrammatik biliklərin möhkəmləndirilməsində effektivdir və tələbləri müstəqil təkrar etməyə təşviq edir. Məsələn, Busuu-nun tədqiqat iştirakçıları qısa müddət ərzində öz danışq bacarıqlarında nəzərəcarpacaq irəliləyiş əldə etmişlər. Lakin, vurğulanmalıdır ki, mobil tətbiqlər dərslərlərin və müəllimlərin tam əvəzləyicisi deyil, onların dəyərli bir tamamlayıcısıdır. Bəzi tətbiqlərin əsasən söz və cümlə yadda saxlamaya fokuslanması, dilin dərin qrammatikası və mədəni kontekstini tam əhatə etməməsi onların əsas zəif cəhətlərindəndir. Bu səbəbdən, tətbiqlərdən istifadə

edərkən kontekstual öyrənmə (müəllimlə interaksiya, müxtəlif media resurslarından istifadə) məhdudlaşa bilər. Bundan əlavə, bəzi tətbiqlərin müəlliflərinin pədaqoji təcrübəyə malik olmaması, onların təlim dizaynının məqsədyönlülüüyü və effektivliyi ilə bağlı müəyyən şübhələr yarada bilər. Nəticə etibarilə, Duolingo, Busuu və digər xarici dil öyrənmə tətbiqləri müasir dil təhsilinin ayrılmaz bir hissəsidir. Bu platformalar vasitəsilə tələbələr əlavə lüğət mənimsəyir, qrammatika bacarıqlarını gücləndirir və öz öyrənmə sürətlərinə uyğun təkrar məşqləri həyata keçirirlər. Müxtəlif tətbiqlərin təklif etdiyi unikal üstünlüklərdən istifadə edərək, dil öyrənənlər öz zəif tərəflərini kompensasiya edə və sınaq-səhv metodu ilə öyrənmə prosesini optimallaşdırı bilərlər.

Ədəbiyyat

1. Alviana, R., Suwandi, & Setyorini, A. (2024). The effectiveness of Duolingo and Busuu apps to improve English vocabulary mastery: The case of second grade students of MA Yarobi Grobogan. *Journal Unknown*, 3.
2. Bachore, M. M. (2015). Language learning through mobile technologies: An opportunity for language learners and teachers. *Journal Unknown*, 31, 50–53.
3. Cambridge University Press & Assessment. (2022, April 29). How learning a new language changes your brain [Blog post]. *Cambridge English*.
<https://www.cambridgeenglish.org/blog/how-learning-a-new-language-changes-your-brain/>
4. Dörnyei, Z. (2005). *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Routledge.
5. Doron, E., & Dabbagh, N. (2017). Gamification in language learning apps. *International Journal of Game Based Learning*, 7(4), 50–65. <https://doi.org/10.4018/IJGBL.2017100104>
6. Essafi, M., Belfakir, L., & Moubtassime, M. (2024). Investigating mobile assisted language learning apps: Babbel, Memrise, and Duolingo as a case study. *Journal of Curriculum and Teaching*, 13(2), 200–208.
7. Godwin-Jones, R. (2017). Smartphones and language learning. *Language Learning & Technology*, 21(4), 3–17.
8. Kazu, I. Y., & Kuvvetli, M. (2024). Improve speaking skills with Duolingo's mobile game-based language learning. *Asian Journal of Education and Training*, 10(1), 62–75.
9. Kukulska-Hulme, A. (2009). Will mobile learning change language learning? *ReCALL*, 21(2), 157–165. <https://doi.org/10.1017/S0958344009000202>
10. Mihaylova, M., Gorin, S., Reber, T. P., & Rothen, N. (2022). A meta-analysis on mobile assisted language learning applications: Benefits and risks. *Psychologica Belgica*, 62(1), 252–271. <https://doi.org/10.5334/pb.1128>
11. Pennycook, A. (2024). The importance of learning foreign languages in a globalized world. *Journal of Foreign Language Education and Technology*, 9(2), 35–42.
12. Stockwell, G. (2013). A review of technology choice for teaching language skills and areas in the CALL literature. *ReCALL*, 25(3), 293–311.
13. Thornton, P. (2017). iTalki: Community powered language learning. *ELT Journal*, 71(3), 337–345. <https://doi.org/10.1093/elt/ccx011>
14. Thornton, P., & Houser, C. (2005). Using mobile phones in English education in Japan. *Journal of Computer Assisted Learning*, 21(3), 217–228.
15. Vesselinov, R., & Grego, J. (2016). *The Busuu efficacy study*. City University of New York. <https://www.busuu.com/en/research>
16. White, H. (2024, July 22). 10 apps and websites to help kids learn a second language. *American Montessori Society*. <https://amshq.org/Blogs/2024/July/10-Apps-and-Websites-to-Help-Kids-Learn-a-Second-Language>

Daxil oldu: 27.12.2024

Qəbul edildi: 01.04.2025